

Dějepisná olympiáda

Dějepisná olympiáda 55. ročník

Dvě strany téhož příběhu:

Jak muž a žena kráčeli dějinami – spolu, proti sobě i vedle sebe

Krajské kolo – zadání II. kategorie (střední školy)

Jméno a příjmení	
Body celkem	

Důležité upozornění:

1) U každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za úkol, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat 60 bodů.

2) Úspěšný řešitel musí získat 70 % všech bodů, tj. 42 bodů z celkového počtu 60 bodů.

1. Roztříd'te ošacení podle časového zařazení. K jednotlivým směrům přiřad'te správné písmeno. Vzhledem k povaze úlohy není uveden zdroj ani autor.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, celkem za cvičení můžete získat 5 bodů.

A

B

C

D

E

Renesance/manýrismus _____

Rokoko _____

Secese _____

Klasicismus/empír _____

Biedermeier _____

5	
---	--

2. Pozorně si prohlédněte sbírkový předmět Národní galerie v Praze.

Autorem díla je německý umělec Johann Georg Kern. Artefakt vznikl ve střední Evropě v období baroka (17.–18. století) a je vyroben ze slonoviny (zuboviny chobotnatce).

Jedná se o plastické výtvarné dílo vytvořené reliéfní technikou.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod. Za cvičení můžete získat celkem až 3 body.

2.1. Jaký typ ženské reprezentace se na díle objevuje?

- a) portrét konkrétní ženy
- b) alegorická postava představující abstraktní pojem
- c) mytologická bohyně
- d) realistické zobrazení každodenního života

2.2. Jaké téma je na tomto artefaktu pravděpodobně zobrazeno?

- a) biblický příběh ze života svatých
- b) portrét šlechtické rodiny
- c) výjev z každodenního života barokní společnosti
- d) sedm svobodných umění

2.3. Jaký paradox může toto dílo ukazovat ve vztahu k postavení žen v raně novověké společnosti?

- a) ženy byly často zobrazovány jako symboly vědění, ale samy měly omezený přístup ke vzdělání
- b) ženy měly v baroku stejný přístup k univerzitám jako muži
- c) ženy byly hlavními autorkami barokních soch
- d) ženy se v umění objevovaly pouze jako historické panovnice

3. Jedná se o sňatek mezi osobami nerovného společenského postavení, často mezi mužem z vládnoucí dynastie a ženou nižšího společenského postavení.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, dohromady můžete za cvičení získat maximálně 2 body.

3.1 Která z uvedených možností charakterizuje tento typ sňatku nejvýstižněji?

- a) morganaticky b) dynasticky c) patriarchálně d) polygamně

3.2 Proč byl tento typ sňatku v evropských dynastiích častější v případě mužů z vládnoucích rodů než u žen z těchto rodů?

- a) protože dynastické právo a nástupnictví bylo většinou vázáno na mužskou linii
b) protože ženy z dynastií měly vždy větší svobodu ve výběru partnera
c) protože děti z takového sňatku byly automaticky považovány za členy dynastie
d) protože v aristokracii neexistovala sociální hierarchie

2	
---	--

4. Prosadila jsem se ve vědeckém prostředí fyziky a chemie, které bylo v první polovině 20. století převážně mužské, díky své odbornosti, disciplíně a výrazné pracovní vytrvalosti. Svými vědeckými výsledky, mimo jiné objevem umělé radioaktivity spolu s manželem Frédéricem, jsem dokázala, že ženy mohou dosahovat stejné úrovně vědecké excelence jako muži. Byla jsem vědkyní, která nejen překonávala institucionální bariéry, ale zároveň přispívala k postupnému otevírání vědeckých oborů ženám.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, dohromady můžete za cvičení získat maximálně 2 body.

4.1 Jsem:

- a) Irène Joliot-Curieová
b) Jane Goodall
c) Marie Curie-Skłodowska

4.2 Nobelovu cenu získala celá řada dalších žen. Ve které z variant platí, že Nobelovu cenu získaly všechny uvedené osobnosti?

- a) Marie Curie-Skłodowska, Matka Tereza, královna Alžběta II., Ernest Hemingway
b) Albert Einstein, Bertha von Suttner, Matka Tereza, Olga Tokarczuk
c) Albert Einstein, Ernest Hemingway, Karel Čapek, Olga Tokarczuk
d) Marie Curie-Skłodowska, Matka Tereza, Martin Heidegger, Alexander Fleming

2	
---	--

5. Přečtěte si ukázkou z románu *Babička* a odpovězte na otázky

Sednice v hospodě byla nabitá; matky a otcové loučících se mužů, kamarádi, sestry i známé tam byli. Ač jedni druhým domlouvali, ač i hospodský i Kristla nestačili nalívat, ba i Míla nalívat pomáhal, ač i chasa zpívala rozličné vojenské i veselé písně, aby si srdce dodali, přece to všechno nic platno nebylo; ani se žádný neopil, jako když šli k odvodu.

Babička vešla do hospůdky, nešla ale do sednice; ne proto, že tam byl vzduch dusný, ale těžké mračno bolesti, které dusilo srdce všech a jako povlak na tvářích se jevílo, to ji zaleklo. Ona cítila, jak těm zarmouceným matkám je, z nichž tu jedna rukama lomila v němé bolesti, tu tiše jiná plakala neb hlasitě naříkala. Jak je těm děvčatům, která se ostýchají zármutek svůj najevo dáti, a přece bez pláče se podívat nemohou na ty bledé hochy, kteří pitím smutnějšími se stávají a když zpívati chtějí, hlasu vynutit nemohou. Ona cítila, jak je těm tatíkům zasmušile za stolem sedícím, kteří o ničem nemluví, na nic nepřemýšlejíce, než kde budoucně vzít náhrady za pracovité hochy, kteří jim byli co jejich pravá ruka, jak bez nich si nestýskat, jak jich čtrnácte let pohřešit – Babička sedla s dětmi do sadu.

Božena Němcová, *Babička*, Praha 1901, s. 280-281

5.1 Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení v souladu s uvedenou ukázkou.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, celkem můžete za cvičení získat 6 bodů.

a) Matky odvedených chlapců na ně přes všechnu lítost z odloučení byly hrdé	ANO – NE
b) Přítelkyně odvedených chlapců se ostýchaly dát smutek najevo	ANO – NE
c) Chlapci se před nástupem do vojenské služby opili ze smutku do nemoty	ANO – NE
d) Otcové budou postrádat především pracovní sílu svých odvedených synů	ANO – NE
e) Ženy i muži projevují svůj zármutek stejným způsobem.	ANO – NE
f) Babička zůstala s dětmi v hospodě a naslouchala zpěvu vojáků.	ANO – NE

6.1 Přiřaďte k autentickým i fiktivním výročkům správné osobnosti.

Za každé správné přiřazení získáte jeden bod. Celkem můžete získat 6 bodů.

A) „Přivezl jsem z Londýna několik domácích aparátů – ledničku, ždímačku i pračku – a tvrdím, že naše ženy potřebují více času na vzdělání a četbu než na zastaralou domácí dřinu.“

(fiktivní výrok, který však vyjadřuje postoj autora)

B) „Jestliže dívka tráví čas učením místo přirozených ženských povinností, oslabuje tím své mateřské poslání, a v tom spočívá hlavní nebezpečí.“

(parafrázovaný výrok)

C) „Nelíbí se, že se tak zcela oddávám spisovatelství; spíše se ode mě očekává virtuozní vedení domácnosti.“

(pro potřeby úlohy upravený doložitelný výrok)

D) „Zevnějškem byla krásná. Měla výbornou hlavu, lepší než já. Charakteristické je, že milovala matematiku. Toužila celý život po přesném poznání, ale tím netrpěl její cit. (...) Dělalí jsme všechno spolu, i Platóna jsme spolu přečetli.“

(doložitelný výrok)

E) „Kopanou, box a těžkou atletiku vnímám jako nevkusné ženské sporty. Mnohem vhodnější jsou pro ženy míčové sporty typu házené, různá rytmická cvičení, plavání, bruslení, jízda na koni, lyžařství, šerm nebo tělocvik.“

(parafrázovaný výrok)

F) „V Ženském výrobním spolku českém jsme si dokázaly, že ženy dovedou nejen vyšít, ale i studovat a organizovat.“

(fiktivní výrok, který však vyjadřuje postoj autora/autorky)

Božena Němcová (1820?-1862) sběratelka lidové slovesnosti	
Lékař Edward H. Clarke (1820-1877) kritik ženského vzdělávání	
Eliška Krásnohorská (1847-1926) aktivistka ženského hnutí	
Vojta Náprstek (1826-1894) podporovatel ženského hnutí	
Gynekolog Josef Gruss (1884-1968) zabývající se zdravím žen	
Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) zastánce práv žen	

6.2 Odpovězte na doplňující otázky k výrokům.

Za každou správnou odpověď získáte jeden bod. Celkem můžete získat 6 bodů.

k výroku A) Osobnost z ukázky pod písmenem „A“ se zasazovala o vzdělávání žen a založila v Praze spolek, kde ženy mohly navštěvovat přednášky a získávat vzdělání. Jak se tento spolek jmenoval?

- a) Americký klub dam
- b) Ženský výrobní spolek český
- c) Spolek českých žen
- d) Jednota dam českých

k výroku B) Jaký genderový stereotyp je obsažen ve výroku pod písmenem „B“?

k výroku C) Jaké bylo povolání manžela nebo manželky autora nebo autorky výroku z ukázky pod písmenem „C“?

- a) učitel/ka ve venkovské škole
- b) lékař/lékařka
- c) příslušník finanční stráže
- d) poštovní úřednice

k výroku D) Uveďte jméno ženy, o které autor/ka výroku píše, že „zevnějškem byla krásná a měla výbornou hlavu“.

- a) Josefa Náprstková
- b) Marie Grussová
- c) Charlotta Garrigue Masaryková
- d) Alice Masaryková

k výroku E) Jaký genderový stereotyp vyjadřuje výrok pod písmenem „E“?

k výroku F) Autor/ka výroku pod písmenem „F“ patřil/a mezi spoluzakladatele/spoluzakladatelky významného českého ženského časopisu 19. století.

Jak se tento časopis jmenoval?

- a) Ženský svět
- b) Ženské listy
- c) Domáci hospodyně
- d) Česká žena

7. Prohlédněte si obálku časopisu a odpovězte na otázku.

Jaké motivy by se pravděpodobně objevily na obálce, pokud by se jednalo o dobový komunistický časopis z přelomu 20. a 30. let 20. století?

Vyberte z nabídky 4 motivy. Za každý získáte 1 bod. Celkem můžete za cvičení získat 4 body.

- a) práce
- b) nezaměstnanost
- c) móda
- d) erotizace
- e) továrna
- f) plovárna
- g) kolektiv
- h) kavárna

Hvězda čs. paní a dívek, 1929, č. 16,
zdroj: Národní digitální knihovna

4	
---	--

8. Přečtěte si úryvek z parlamentní řeči Irene Kirpalové, poslankyně Německé sociálně demokratické strany dělnické v ČSR, během projednávání zákona „o potulných cikánech“ (1927).

Zákon o cikánech je úplně zbytečný, neboť ustanovení občanského zákoníku a trestního zákona stačí úplně a dávají tolik možností, aby ti, kdož by proti tomu jednali, byli chyceni a potrestáni (...) Tento zákon není vytvořen pouze proti cikánům, nýbrž je také zákonem protidělnickým. Stane se nezřídka, že budou chyceni a potrestáni dělníci hledající práci a putující od místa k místu. (...) Vy mi teď snad vytknete – ať, já tu výtku docela ráda přijímám – že se dám vésti čistě citovými důvody, označuji-li tento paragraf za nelidský a nesociální. To jsou strašné tvrdosti, když se násilně oddělují rodiče od dětí, děti od rodičů, proti jejich vůli. I cikánské matky milují své děti, snad více, než tito pánové myslí.

8.1 Které z následujících okolností mohly ovlivnit kritický postoj Irene Kirpalové k zákonu „o potulných cikánech“? Vyberte všechny správné odpovědi.

Za kompletně správné řešení můžete získat 2 body, za částečné 1 bod.

- a) příslušnost k německé menšině v Československu
- b) příslušnost k vládní většině
- c) dobové představy o větší citlivosti žen k sociálním otázkám
- d) členství v sociálně demokratické straně
- e) zkušenost s prací v soudnictví
- f) příslušnost k právě opoziční straně
- g) vojenská kariéra v československé armádě

2	
---	--

9. Muži a ženy se mohli na stejné události dívat trochu jinou optikou, což částečně zohledňuje následující ukázka. Pozorně si ji přečtěte a odpovězte na níže uvedené otázky: Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, celkem za cvičení můžete získat 3 body.

Zatím už rostl mrak a nebezpečí, které nás pak zničilo všechny: Jak u nás nabývali nacisté na síle, vzpomněl Henlein i na Jihlavsko a svými návštěvami u sedláků, kmotrovstvím a sliby německé mládeži si je rychle získával. Vážně jsme to začali chápat až v létě 1938 a příští léto bylo už hotové peklo. Celé noci chodily obcí německé dívky a zpívaly své písně a hostinský, který se léta užíral nenávistí k Čechům, teď zřídil ve svém dvoře noční střelnici. Potom dva statky brzy po sobě vyhořely, a protože i proti dědečkovi byly slyšet hrozby, hlídkovali jsme a připravovali se v obavách před požárem. Ale ten přišel až v listopadu, v nejhezavější vysočinské zimě – my jsme byli už zase dávno po prázdninách v Praze. Přesto, že jsme vlastně neštěstí tak nějak čekali, jako by nám někdo zničil celý život. A jak asi bylo dědečkovi, když sousedům jako dlouholetý velitel hasičů tolik domů zachránil a jemu nejbližší soused ani koně a krávu nevzal na svůj dvůr, tolik se bál svých „mladých“! Babička měla stejné hoře: při požáru se ztratily i nejnmutnější věci na zimu, nezbyly jí ani teplé punčochy – a neukradli to Němci!

(J. Losová – V. Kessler – V. Kršková, *Babičky očima vnoučat*, Praha 2023)

9.1 Uveďte měsíc a rok, kdy k požáru došlo.

9.2 Čím bylo Jihlavsko dobově zajímavé z hlediska geografické polohy a etnické skladby obyvatelstva?

9.3 Jak zasáhly události pisatelčinu rodinu? Jmenujte tři důsledky přímo zmíněné v textu.

3	
---	--

10. Přečtěte si průvodní text k plakátu a odpovězte na otázky.

Za každou správnou odpověď získáte 1 bod, celkem za cvičení můžete získat 4 body.

Nýtovačka Rosie je jednou z nejslavnějších postav amerických válečných plakátů. Dodnes se objevuje na plakátech, v médiích i v populární kultuře. Původně tento plakát vznikl v USA před více než 80 lety.

10.1 S čím se musely USA v té době vyrovnávat a k čemu měl tedy plakát americké ženy motivovat?

10.2 Kdo byl prezidentem USA v době vzniku tohoto plakátu?

10.3 Jaký typ oblečení má na sobě žena na plakátu?

10.4 Profese zobrazená na plakátu dnes již téměř neexistuje. Kterou technologií byla převážně nahrazena?

- a) mechanickým šroubováním
- b) lepením plastů
- c) svařováním
- d) 3D tiskem

4	
---	--

11. Pro úspěšné zvládnutí následujících úloh si nejprve pozorně přečtete všechny tři výchozí texty.

Text 1: Ian Kershaw: *Popular Opinion and Political Dissent in the Third Reich. Bavaria 1933–1945* (1983), upraveno

„*Podzemní hnutí (odboj)*

Aktivní účast na organizovaném hnutí, jež se cílevědomě snažilo podryt režim nebo se alespoň cílevědomě připravovalo na okamžik jeho zhroucení.

Opozice

Široký pojem zahrnující celou řadu aktivit, jejichž cíle byly omezené a které nebyly zaměřeny proti nacismu jako takovému. Někdy mohly dokonce vycházet od osob nebo skupin, jež s režimem a jeho ideologií v obecném smyslu sympatizovaly.

Disent

Vyjádření postojů, které se jakýmkoli způsobem stavěly proti nacismu nebo jej kritizovaly. Často se mohlo jednat o spontánní výroky, jež nemusely souviset s žádným zamýšleným skutkem.“

Text 2: medailónek *Jochen Klepper 1903–1942* ze Zpravodaje SKŽ (2002)

„Povahově nebyl Klepper žádný hrdina, byl spíše plachý. Přesto však soustavně odolával tlaku na to, aby se rozvedl se svou manželkou, čímž by si zachránil život. Naopak tím, že vydržel při své ženě až do konce, usnadnil a nejspíše i o něco prodloužil život jak jí, tak i dcerám. Johanna Klepperová se v té době nechala pokřtít, ale to smutný úděl rodiny již nezměnilo. Když opatření proti židovským a smíšeným rodinám vyvrcholila, podařilo se Klepperovým vypravit starší dceru Briggitu do Anglie, sami však i s mladší Renatou zvolili krátce předtím, než měli nastoupit do koncentračního tábora, dobrovolnou smrt.“

Text 3: Jochen Klepper: *Ve stínu tvých křídel* (deníkový záznam z 10. 12. 1942)

„Nyní umíráme – ano i to je u Boha – dnes v noci společně půjdeme vstříc smrti. Nad námi v těchto hodinách stojí obraz žehnajícího Krista, který za nás zápasí. V jeho pohledu končí náš život.“

11.1 Které z následujících tvrzení nelze přímo doložit výchozími texty a zároveň jej nelze z nich jednoznačně vyvodit?

Za správnou odpověď můžete získat až 2 body.

- Jochen a Johanna Klepperovi se pod tlakem nacistického režimu rozhodli pro sebevraždu.
- Jochen Klepper se mohl vyhnout nacistické perzekuci, kdyby se s manželkou Johannou rozvedl.
- Johanna Klepperová se nechala pokřtít, aby se vyhnula nacistické perzekuci.
- Klepperovi byli z hlediska tzv. Norimberských zákonů považováni nacistickým režimem za smíšenou rodinu.

11.2 Využijte výše dostupných zdrojů a pokuste se vytvořit text na pamětní desku, kterou by mohl být osazen bývalý berlínský dům Klepperových na Teutonenstrasse 23. Za správné vypracování můžete získat až 4 body.

Obrázek byl vytvořen nástrojem AI.

4	
---	--

12. Pozorně si prohlédněte fotografii a odpovězte na níže uvedené otázky.
Za správnou odpověď získáte 1 bod, celkem za cvičení můžete získat 3 body.

12.1. Fotografie může sloužit jako pramen pro studium každodenního života ve 20. století.

ANO – NE

12.2. Na základě fotografie lze zcela přesně určit rok jejího vzniku.

ANO – NE

12.3. Fotografie dokazuje, že muži se domácí práci nikdy nevěnovali.

ANO – NE

3	
---	--

*Databáze dějin všedního dne,
Dagmar Gregorová: Korespondence*

13. Prohlédněte si oba obrázky, porovnejte je a zodpovězte otázky níže.

A

Náborový plakát z 50. let 20. století, Československo,
zdroj: Národní muzeum – Historické muzeum, www.esbirky.cz

B

Reklamní plakát, Spojené státy americké, 50. léta 20. století,
zdroj: Clickamericana.com

13.1 Pomocí dvou přídavných jmen popište zobrazenou ženskou práci na obrázku A a pomocí dvou přídavných jmen ženskou práci na obrázku B.

Za správnou odpověď získáte 2 body.

A	
B	

2	
----------	--

13.2 Uved'te, v čem se oba obrázky v pohledu na ženskou práci shodují.

Za správnou odpověď získáte 1 bod.

1	
----------	--

13.3 Proč byl ideál ženské práce v obou státech odlišný? Napište stručně jeden důvod pro každý stát.

Za správnou odpověď získáte 2 body.

ČSR	
USA	

2	
----------	--

14. Přečtěte si ukázky a odpovězte na otázky

Za cvičení můžete získat až 3 body.

Dagmar Šimková (1929–1995): Ve třiatdvaceti letech byla zatčena Státní bezpečností. Obvinili ji z ukrývání dvou vojenských zběhů, roznášení protistátních tiskovin a „soustavného se zabývání myšlenkou na ilegální útěk do nepřátelské ciziny“. Krajský soud v Českých Budějovicích ji v únoru 1954 odsoudil k osmi letům vězení za velezradu a vyzvědačství. Prokurátor se však odvolal – mladá dívka se u soudu chovala hrdě a nepokorně – a Nejvyšší soud jí trest zvýšil na patnáct let, zbavil ji občanských práv a zkonfiskoval majetek. Prošla několika věznicemi, čelila surovosti dozorců i nelidským podmínkám. Pokus o útěk jí vynesl další tři roky. Z vězení vyšla až roku 1966, strávila v něm tedy čtrnáct let. V roce 1968 emigrovala do Austrálie.

Dana Němcová (1934-2023): Psycholožka, matka sedmi dětí, signatářka a mluvčí Charty 77 a spoluzakladatelka VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných). V roce 1977 přišla kvůli podpisu Charty o zaměstnání a živila se jako uklízečka či domovnice. Její byt v Ječné ul. č. 7 blízko Karlova náměstí se stal útočištěm opozice. V roce 1979 byla zatčena a strávila půl roku ve vazbě, v lednu 1989 ji StB opět zadržela během Palachova týdne. Navzdory perzekuci, výslechům a odchodu manžela do exilu zůstala s dětmi v Československu. Po roce 1989 se zapojila do veřejného života a pomoci uprchlíkům. Její odhodlání, otevřenost a víra v lidskost z ní činí jednu z nejvýraznějších osobností českého disentu.

Nepřemoženy. Projekt Měsíc příběhů bezpráví 2025

14.1 K jakému trestu byla nakonec odsouzena Dagmar Šimková (uved'te všechny jeho součásti)?

14.2 Co bylo hlavním důvodem odvolání prokurátora v procesu s Dagmar Šimkovou, které ve výsledku vedlo k navýšení jejího trestu?

14.3 Co podle textu ovlivnilo rozhodnutí Dany Němcové zůstat v Československu?
